

Sylvester Lajos: Tusványosmarosfőlszigeti kutyakalangnya (1) (gondola.hu, 2003. július 15.)

A magam kreálta virtuális településnév nem zavar, vannak még ilyen kacifántos neveink, például Szépkényerűszentmárton. A Tusványosmarosfőlsziget, fiktív településnév, de, valószínű, a postás már kézbesítené a levelet. Két helyre vinné... Hová is?

Hisz Tusványos is fantom név, szellemes kitaláció, pedig kényszerszülemény: az 1990-es romániai fordulat nyomán fakadt Bálványosi Buffogó, (politikai) gázfeltörés, azaz a Bálványos(fürdői) Nyári Szabadegyetem, amelyet aztán ilyen-olyan okok - a mai fiatalok úgy tudják: helyszűke miatt - áttelepítettek Tusnádfürdőre. A Bálványos-Tusnád összevonásából keletkezett Tusványos a magyar szóalkotás belső törvényeihez tökéletesen igazodó név. A játékos szóösszerántás, nyelvünkben, szerencsére, meg is tapadt.

Megtörténhet, hogy a szimpla szópásztás önmagában is életképes lett volna, de hogy a kárpát-medencei magyar köztudatba is meggyökerezzen, ahhoz egyéb is kellett. A szóhoz tapadó háttértartalom, varázs, érzelm. Helyesbíték: azért válhatott szótelitalálattá a Tusványos megnevezés, mert ez, mint a borvízforrásban buborékolva feltörő gáz nyomán a köpű karimájáig gyűrűző burvány valami furcsa, talányos, ismeretlen és nem mindennapi jelenséget buggyantott elő. Ilyennek indult a Bálványosi Nyári Szabadegyetem 1990-ben, majd néhány év múltán az erdélyi fiatalság hozzácsapódásával Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor megnevezésre hivatalosodott, amelyet, máig is őriz, annak ellenére, hogy a szó fizikai és földrajzi értelmében - egyébként sokunk sajnálatára - elszakadt az eredeti színhelytől, azaz Bálványosfürdőtől.

Valószínű, hogy az 1990-es legendás indulás nyomait, a hagyományteremtés tiszteletét is fellelhetjük a Bálványos név makacs őrzésében, de, ennél sokkal többről van szó.

A Bálványos név azon túl, hogy ennek a fürdőtelepnek a Transsylvania oldalán 1990-ben, a Várpad alatt - figyelünk a nevekre? - néhány magyarhoni és erdélyi fiatal találkát beszélt meg, hogy egymással szót váltson, és, esetleg, szót is értsen olyan dolgokról-dolgokban is, amelyekről azelőtt csak "kuss!" meg "csitt!" felütéssel lehetett véleményt cserélni. "És ha már a sors ilyen csúnyán vagy szépen együvé rendelt bennünket, hazátlan bozgorokat meg jött-ment valachokat - az eufemisztikus megjelenítés tudatos -, vegyük be ebbe a közös éneklésbe, - mondták a találkozó kiötlői -, az arra kapható román értelmiségieket is. És, láss csodát, miközben az 1990. március 17-re Budapesten összehozták a Miniszterelnöki Hivatal Budai Vendégházába a román-magyar értelmiség megbékélő csúcstalálkozóját, - amelyre a nyugati román értelmiség reprezentáns személyiségei nem jöttek el -, s amelynek "Marosvásárhely véres márciusa" vetett véget, Bálványosfürdőn valami épülni kezdett. Ha nem is éppen a legendás Aranyhíd a Várhegy és a Büdöshegy között, de szépen kanyargó ösvényeket kezdtek kitaposni egymás megtalálása és alaposabb megismerése felé.

Talán az előbbiekből fölsejlik, hogy miközben örvendezünk a szépen szóló Tusványosszónak, sokan miért sajnáljuk, hogy Bálványos csodás és legendás természeti környezetéből, pezsgő történelmi ájéréből Tusnádfürdőre költözött át a rendezvény.

Úgy tűnik, hogy a mai fiataloknak Tusványos történetét úgy "adják el", hogy a rendezvény kinőtte, túlnőtte Bálványosfürdőt. Nem csak ennyi történt.

Most csak a ma is hasznosítható tanulságok kedvéért mondjuk, hogy a Bálványoshoz való hűtlenségnek nem a Várhegy aljának a kicsinysége volt az egyetlen oka, de ha ez lett volna, akkor lehetett - kellett volna! - ez ellen valamit tenni. Félreértés ne essék, a múlt dolgait piszkáló észrevételünk nem Tusványos ellen, sőt, Tusványos védelmében szól -, és éppen az

odamenekített bálványosi szellem maradékának apológiája óhajt lenni, minden más elrablási, ellensúlyozási, kifosztási, eljelentéktelenítési, demitizáló, szétbulizó, bandaháborúvá alacsonyító, politikai lovardák futamaivá züllesztő kísérlet ellen.

Bálványos a magyar mítoszokkal és csodaszámba menő természeti jelenségekkel talán a történelmileg a leginkább átitatott hely. Különösképpen, ha a Várhegy, a Szent Anna-tó a Büdös-hegy, a Nagy-Csomád, a Mohos, Begyenkő és a Jajdon-völgyét, a Csiszár- és a Transsylvánia oldal geológiai-förajzi mitológiai és történeti együttesét képesek vagyunk valóságos egységnek látni.

Csak sajnálni lehet, hogy Kézdivásárhely, Felső-Háromszék felette büszke székes városa, illetve az "udvarterek városának" vezetői és a "bálványosi gondolat" kiötlői '90-es évek második felében, amikor a rendezvény a "csúcsra járatáshoz" közeledett nem érzékelték, hogy a Várhegy alatti vitafórum folytonosságát, helyhez kötését csak úgy lehet biztosítani, hogyha a szervezők és a "kapcsolt részek" "birtokon belül" kerülnek. Ha a privatizálások során megszerzik, vagy a "bálványosi gondolathoz" közel állók tulajdonába juttatják azokat az ingatlanokat, amelyek Erdély a maga nemében legfontosabb rendezvényének örökösen otthont nyújthat, és szállást biztosíthat.

A Tusványos előtti időben a kötetlen beszélgetések színtere a Transsylvánia oldalon, a Várpád alatti kemping volt, a tájhoz és ennek történetéhez igazodó, megfelelő esztétikai érzékkel tervezett és kiképzett környezetben.

Ez a létesítmény mára ismeretlen és idegen kézre jutva egyszerűen szétrothadt. Még a kőépítmények is.

Amennyiben ez a hely szűknek bizonyult, ott volt a lehetőség a Várpádon, az ottani strand, az Ibolya-forrás mellett, közvetlenül a Várhegy alatt a hatalmas, valamelyik állami gazdaság tulajdonában levő legelő, amelyet a bálványosi gondolat eszmeiségét érzékelni képes vállalkozó tulajdonába kellett volna juttatni. Építő kedvű vállalkozót kellett volna keríteni, aki a legendás, egykor a Magyar Szent Koronának is bűvő helyet biztosító Bálványosvár, a Várhegy, a Büdös-hegy közötti képzeletbeli aranyhíd alatt, a Cecéle felé vezető út mentén felépítették volna a Makovecz Imre tervezte csíksomlyói szabadtéri Hármaskút Halom színpadához hasonlóan az Apor Péter uramra emlékeztető Metamorphosis Transylvaniae pódiumát.

Elképzeltető lett volna egy harmadik variáns is: annak idején, -a '70-es évek elején -, a Csiszároldal lankáján a népdal-, néptánc és népviselet bálványosi seregszemléjének lebonyolítására felépítettünk egy kőszínpadot, amely előtt hatalmas, akár százezernyi ember befogadására is alkalmas, a természet által amfiteátrum-szerűen kialakított hegyoldal, mögötte a Várhegy és Bálványos várának romos zömtornya által alkotott körfüggöny. A színpad a belső és külső várudvar Orbán Balázs által rekonstruált alaprajzának a kőszínpad méretűvé nagyítása. Vizuális hatása a tévéseket, fotósokat egyszerűen lenyűgözi. Miután a színpadhoz szükséges követ a Várhegy oldalából kifeszgettük és a kutyakörmünkkel a kőművesmesterek keze alá helyeztük, megdöbbenve tapasztaltuk, hogy a színpad kerekded formái a táncalakzatokéhoz, az emberi test idomaihoz és ennek mozgásához igazodnak, a rusztikus kőépítmény kontrasztja a bálványosi természeti környezetben a "produkciót" a fantázia világába emeli, és ott feledhetetlen élményként rögzíti.

A "bálványosi várszínpad" ma romhalmaz, akárcsak a "modell eredetije", az Aporok sasfészke, maga Bálványosvár. Valaki a tájtól, a bálványosi gondolattól idegen megkaparintotta a területet, a színpad előtti természetes amfiteátrumot az erózió kikezdte, egy, a színpad mögötti geológiai furatból rozsdabarna piszkos levet okádott a föld gyomra. Helyettünk is.

Van értelme mindezt felhánytorgatni?

Van.

Mert, ha az akkori kézdivásárhelyi és megyei fennforgolódók nem az alacsony röptű udvarteres, kisztűlű hatalmi harcokra pocsékolják minden energiájukat...

Ha maguk a bálványosi gondolat kiötlői a saját zseniális elképzelésük szintjére képesek lettek volna felemelkedni...

Ha az akkori háromszéki RMDSZ, és az országos vezetés egyszóval, ha akkor valamennyien összeszedjük magunkat, és, főleg, ha ez után, a '90-es évek végén, a Fidesz-kormány idején lett volna, aki a kedvező konjunktúrális körülményekkel "együtt feküdjék és együtt keljen", ma nem csak egy kemping, egy a rendezvény számára megfelelően kiépített szabadtéri színpad, hanem igényes szálláshelyek is várhatnának Bálványosföldön a vendégeknek. Mára a haldokló, szétmállott, a szó fizikai értelmében is elrohadt egykori fürdőtelep helyén virágzó fürdőélet fogadhatná télen-nyáron - és nem csak az egyhetes rendezvény idején - a nagyérdemű érdeklődőt. Közben mekkora összegek szóródtak szét mindenféle tusványosmarosföldszigeteki kutyakalangyákra!

Hitünk szerint még most sincs veszve minden. Amennyi pénz erdélyi rendezvényszervezésre kézen-közül szétcsurog, amennyi vállalkozó érdeklődését Bálványosföld legendás története, páratlanul sokféle gyógyító erejének újbóli igénybevétele felkeltene, a Várhegy alatti Várpadon a teljesen tönkretett Csiszár oldalon a bálványosi gondolat számára újra otthont lehetne teremteni.

Bálványos "tusványosítása", mint ahogyan eredetileg elképzelték, Bálványos újraravácsolásáig a bálványosi gondolat átmentésével szolgálhatná az ügyet.

Ha manapság nem arra menne ki a nemtelen játék, hogy tusványost is szétverjék és szétrohasszák, éppen a bálványosi gondolatot szapulva ki belőle.

De erről már egy másik nekifutamodásban szólunk.

Együtt vagy külön utakon - Tusványos tizennegyedszer (transindex.ro, 2003. június 6.)

K. A.

Folyamat, intézmény, a politikai játék helyszíne, jobboldali erődemonstráció, buli? Mindebből egy kicsi. A Tusnádon július 20-27. között szervezendő nyári egyetem és diáktábor az idén is hozza formáját. A sajtótájékoztatón jártunk.

Diákfesztivál, keserű szájíz

„Nagyon sajnálatosnak tartom, hogy rászerveztek egy tábor a bálványosi szabadegyetemre, de mi azzal a rendezvénnyel nem kívánunk foglalkozni” – válaszolta a Transindex kérdésére Illyés Szabolcs (Forest) a július végi rendezvény diáktábor részért felelős szervező. Ha a koncertek terén a tusnádi rendezvény valószínűleg csak részben tudja felvenni a versenyt a tudatosan vagy egyszerűen megfontolatlanságból rászervezett marosvásárhelyi rendezvénnyel, a Földszigettel, de a 14 év folyamán a „bálványosi sorozat” nemcsak hagyományként, hanem bizonyos értelemben egyféle nyári intézményként fellépett. Ha nem is a diákshow, de a július végi szabadegyetem a nyár politikai showja lesz.

Még hozzá úgy, hogy valószínű, hogy ennek ellenére a rendezvényen nem képviselteti magát a teljes romániai magyar politikai spektrum, s könnyen elképzelhető, hogy a tavalyi évhez hasonlóan az RMDSZ első vonala csak „utalásszerűen” lesz jelen. Ez ugyan találgatás, ennek ellenkezője csak emelné az esemény rangját.

Mi tudható, sejthető, remélhető?

A rendezvény – bizonyos részben legalábbis – a romániai magyar politikai jobboldal szövetséges-keresési eszköze, de emellett vagy ezzel párhuzamosan egyféle intézményesült román-magyar párbeszédkeret is. Persze arról, hogy ez a keret mennyire van megtöltve tartalommal, politikai irányvonalától függően jelentősen megoszlanak a vélemények. Tény, hogy az eddigi tizenhárom rendezvényen ipari mennyiségű jeles ember vett részt és több romániai magyar politikai témát először itt fogalmaztak meg. Arról nem is beszélve, hogy a médiában egyik leginkább jelenlevő romániai magyar eseményről van szó.

A tegnapi kolozsvári sajtótájékoztatón egymás mellett ült Németh Zsolt, a bálványosi folyamat egyik elindítója (Fidesz-MPSZ), Szilágyi Zsolt (Reform Mozgalom) és Andrei Marga (a BBTE rektora).

Németh Zsolt megemlégette, a szabadegyetem gondolata még 1989 decemberében merült fel. A rendezvény-folyamat közös román-magyar woodstocki fesztiválnak nevezte – „ez számunkra nem politikai program volt, hanem a legjobbat kívántuk megmutatni magunknak, egymásnak”. Németh többször emelte ki az „őszinte párbeszéd” fontosságát: „ezen a téren vált egy teljesen egyedülálló intézménnyé a bálványosi folyamat” – mondta.

Újságírói kérdésre Németh Zsolt felvázolta, mi az, amitől a román-magyar kapcsolatok érdemi fejlődését várja: „a megoldást abban látom, hogy a gazdasági együttműködés megfelelő szintre jusson. Ugyan a magyarországi befektetések megnöttek az utóbbi 10 évben, a helyzet nem kielégítő. Gondoljunk a szovétai befektetés körüli politikai pur párléra, a titkosszolgálat bevonására, a parlamenti bizottság létrehozására. Az OTP-nek megghiúsult egy romániai befektetése, egyértelműen politikai alapon. Az infrastrukturális együttműködés is lassan megy. Ezeket mindkét országnak túl kell lépnie.”

Németh szerint a gazdasági és infrastrukturális együttműködés a felek között abnormálisan átpolitizált, ez a helyzet „szimbolikus politizálással nem haladható meg. Nem akarom a felelősséget eltolni sem Magyarországtól, sem a polgári kormánytól, ugyanakkor a kormányváltás óta a román-magyar kapcsolatokban minőségi romlást tapasztalok. A magyar kormány felől úgy érzékelem, Románia, illetve a romániai magyarság fontossága nem kellőképpen tudatosult. Minthogyha nem lenne semmiféle gyakorlatias vízió, koncepció a magyar-román viszony építésével kapcsolatban.

Mintha azt gondolná a magyar kormány, hogy elegendő belépni az EU-ba és ettől önmagában rendeződhetnek a regionális kapcsolatok. Mintha a magyar kormány szégyellné a határontúliakat, akiket tehernek érez. Most a közöny és az érdektelenség révén teremt közös nevezőt a kormány a szomszédsági kapcsolatokban” – fejtette ki álláspontját a magyar parlament külügyi bizottságának elnöke.

Marga, egy új szövetséges?

Andrei Marga, a Babes-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) rektora, a kormányváltás előtt az RMDSZ-szel egy kormányban oktatási miniszterként tevékenykedett. Akkor nem támogatta az

önálló tannyelvű magyar egyetem létrejöttét, de ellene volt annak is, hogy a BBTE-n belül a magyarok egy tagozaton belül önálló tanügyi és adminisztratív döntéseket hozhassanak. (Egy a sajtótájékoztatón bemutatott adatsor szerint a BBTE 30600 román, 9500 magyar és körülbelül 400 roma illetve német nemzetiségű diákot képez.)

Hogy Marga merevsége ellenére a BBTE intézményesen is együtt kíván működni a Bálványosi Szabadegyetemmel, amelynek szervezői egy kompromisszum-mentesebb romániai magyar politikálást sürgetnek, valószínűleg más okai is vannak amellett, hogy ő nagyra tartja a nyári egyetem intézményét.

Az egyik, hogy Marga tudatosan építi európai imázsát. Április elején a BBTE együttműködési szerződést ír alá a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemmel, amely a tizedik olyan magyarországi egyetem, amellyel a BBTE-nek hivatalos kapcsolata van. A másik ok egyértelműen politikai. Miután a Nemzeti Parasztpárt (PNTCD) körüli újjászerveződési kísérletek nem hozták meg Marga-nak a várt politikai súlyt, múlt hónap végén a rektor belépett a látványos népszerűség-növekedést regisztráló liberális pártba – vagyis még nem tisztázott pozícióban, de visszatért a politikába.

Szilágyi Zsolt értékelése

Marga kitérő választ adott arra a kérdésre, hogy mi is valójában az oka annak, hogy közösséget vállal egy olyan rendezvénnyel, amelyről tudható: sok vonatkozásban legalábbis nincs vele egy szellemi platformon. A kérdést valójában Szilágyi Zsolt válaszolta meg: „annak ellenére, hogy bizonyos kérdésekben eltér a véleményünk, természetesnek kell lenni, hogy a tolerancia táborában le tudjunk ülni egy asztalhoz és civilizált emberekként válthassunk szót.”

Szilágyi értékelésében a bálványosi szabadegyetem „az egyik legstabilabb pont a román-magyar kapcsolatokban, függetlenül attól, hogy milyen politikai széljárás van a két országban. Minden évben tanulni megyünk oda mi, a szervezők is, ugyanis tabuk, előítéletek nélkül kívánjuk folytatni az eddigi tusványos szellemiségét. A szabadegyetemen mindig is jelen volt az akadémiai szféra és a szakma is, ebben az évben még hangsúlyosabb lesz a szakma jelenléte, és nem csak azért, mert a minőségi politika nem vihető akadémiai jelenlét nélkül, hanem azért is, mert a diákok igénye is érezhetően ez.”